

В. Г. Кочерга

Козацьке

КОЗАЦЬКЕ – село Звенигородського району Черкаської області. Знаходиться на р. Чичиркоза (притока *Шполки*, бас. *Південного Бугу*), за 83 км від обл. центру, за 20 км від райцентру та за 15 км від залізнич. ст. Богачове. Площа 6,27 км². Насел. 1853 особи (2001), переважно українці. Побл. К. досліджено поселення трипіл. культури. Село відоме від поч. 18 ст. Після 2-го поділу Польщі 1793 – у межах кордонів Рос. імперії. К. належало Г. Потьомкіну, після його смерті дісталось у спадок В. Енгельгард-Голициній (племінниця Г. Потьомкіна, рідна сестра О. Енгельгард-Браницької). 1797 тут закладено за проектом польс. арх. Новохацького парк (нині пам'ятка садово-парк. мистецтва заг.-держ. значення [Козацький парк](#)). Донині збереглися садиба Голициних з двор. будинком і будинком управляючого. 1797–1801 рос. байкар І. Крилов навчав у К. дітей Голициних. У маєтку діяв домаш. театр. Тут І. Крилов написав свої драм. твори «Подщипа» і «Пирог». 1829 князь О. Голицин продав К. з селами Княжа і Топильня таєм. раднику І. Фундуклею. Згодом козац. маєток перейшов у власність онуки Голицина, княгині Т. Куракіної. 1898 у селі відкрито 2-класну школу. В 1910-х рр. працювали винокур. завод, 31 вітр. млин, 4 кузні. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. Її на теренах Звенигородщини тривалий час утримував звенигород. кіш Вільного козацтва. Жит. потерпали від голодомору 1932–33, зазнали сталін. репресій. 1932–54 – у складі Київ., від 1954 – Черкас. обл. Від липня 1941 до січня 1944 – під нім.-фашист. окупацією. На фронтах 2-ї світової війни воювало 405 жит., з них 189 загинуло. 1794 мешкало 1795, 1829 – 2271, 1872 – 4424, 1900 – 4451, 1927 – 6 тис., у 1960-х рр. – бл. 3,6 тис., 2010 – 1489 осіб. Нині у К. – заг.-осв. школа, дитсадок, держ. навч. заклад Звенигород. центру підготовки і перепідготовки робітн. кадрів; Будинок культури, б-ка; лікар. амбулаторія. Діє церква св. великомучениці Варвари. Встановлено пам'ятник воїнам-односельчанам, які загинули під час 2-ї світової війни. Серед видат. уродженців – зоолог, палеонтолог, палеогеограф, археолог, академік АН УРСР *І. Підоплічко*, міколог, фітопатолог, чл.-кор. АН УРСР *М. Підоплічко*, міколог *О. Підоплічко*; скульптор *О. Мацюк*, живописець, графік *М. Погрібняк*, графік *В. Стеценко*; актриса, засл. арт. УРСР [С. Коваль](#). К. і його жит. зображені на низці картин [Ф. Красицького](#), серед яких – «Дорога в село Козацьке», «Якби ви не панич» (обидві – 1899), «Гість із Запоріжжя» (1901, варіант 1916).

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Козацьке / В. Г. Кочерга // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-9229>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).